[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1399.19.3.5.7]

[DOI: 10.29252/payesh.19.3.349]

ویروس کرونا و مواجهه بیش از حد اطلاعاتی

پریسا مختاری حصاری[1]، بهناز معزی[2]، علی منتظری[1*]

۱. مرکز تحقیقات سنجش سلامت، پژوهشکده علوم بهداشتی جهاد دانشگاهی، تهران، ایران
۲. دانشکده علوم انسانی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

نشریه پایش
سال نوزدهم، شماره سوم، خرداد ـ تیر ۱۳۹۹ صص ۳۵۳- ۳۴۹
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۳/۱۹
[نشر الکترونیک پیش از انتشار- ۲۱ خرداد ۹۹]

چکیده

شیوع ویروس کرونا در جهان مسائل و مشکلات زیادی را در عصر اطلاعات به همراه آورده است. مواجهه بیش از حد اطلاعاتی و همچنین اطلاعات گمراه کننده در مهار بیماری COVID-2019 ابعاد زندگی افراد را تحت تاثیر قرار داده و سلامت روانی افراد را با مشکل مواجه کرده است. با توجه به حساسیت این موضوع و توجه سازمان سلامت جهان (سازمان جهانی بهداشت) به موضوع مواجهه بیش از حد اطلاعاتی و اطلاعات گمراه کننده در مقابله با این ویروس، این مقاله به معرفی این چالش ها و راهکارهای موجود در این زمینه می پردازد.

کلیدواژه: عالم گیری، بیماری کرونا، مواجهه بیش از حد اطلاعاتی، اطلاعات گمراه کننده

* نویسنده پاسخگو: تهران، خیابان انقلاب، خیابان فلسطین جنوبی، خیابان شهید وحید نظری، پلاک ۲۳
E-mail: montazeri@acecr.ac.ir

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1399.19.3.5.7]
[DOI: 10.29252/payesh.19.3.349]

مقدمه

در حال حاضر شیوع گسترده ویروس کرونا در جهان، بشر را با سیل عظیمی از اطلاعات صحیح و غلط روبرو کرده است. بنا به گزارشات سازمان سلامت جهان (World Health Organization) در این راستا دستیابی به اطلاعات معتبر و به موقع با وجود این سونامی اطلاعات چالش برانگیز است. اطلاعاتی نظیر اخبار، اظهارات تأثیرگذار یا یافته های پژوهش تأثیر قابل توجهی در ارتباطات آنلاین دارند و می توانند بر رفتار و احساسات افراد تأثیر بگذارند. خوشبختانه امروزه مدیریت مواجهه با این قبیل اطلاعات در سازمان سلامت جهان به منظور کشف و بررسی علاقمندی و مشارکت عمومی با موضوعات مداومی که پیرامون COVID-2019 وجود دارد و ارتباطات جهانی که عمدتاً به زبان انگلیسی است رصد میشود. بطور مثال، نتایج نظارت یک هفته‌ای بر شبکه‌های اجتماعی در این موضوع نشان داد که در حدود ۹۸ درصد ارتباطات رسانه های اجتماعی پیرامون ایمنی در مقابل این ویروس بوده است. این مقاله با هدف آشنایی با این موضوع تنظیم شده است[۴-۱].

تعاریف:

اخیراً سازمان سلامت جهان دو واژه با عناوین مواجهه بیش از حد اطلاعاتی (Infodemic)" و "اطلاعات گمراه کننده (Misinformation)" در مقابله با ویروس کرونا را مطرح کرده است.

مفهوم مواجهه بیش از حد اطلاعاتی (Infodemic)

اینفودمیک یا مواجهه بیش از حد اطلاعاتی عبارت است از:

" حجم عظیمی از اطلاعات، بعضاً صحیح و یا نادرست، که پیدا کردن منابع مورد اعتماد و راهنمایی قابل اتکا را برای افراد در زمانی که بدان نیاز دارند دشوار می سازد." بنابراین دسترسی افراد به صحت و سقم منبع اطلاعات دریافتی در زمان مناسب و به شیوه صحیح یک بحران تلقی شده و با شیوع عالم گیری (Pandemic) کرونا نه تنها شایعات و اطلاعات نادرست در حال گسترش بوده و بلکه دستکاری این اطلاعات در فضاهای اطلاع رسانی به وفور قابل مشاهده است. در عصر اطلاعات این پدیده در شبکه های اجتماعی بیشتر و سریعتر از ویروس حاضر گسترش یافته است [۵،۳].

مفهوم مواجهه با اطلاعات گمراه کننده (Misinformation)

اطلاعات گمراه کننده شامل اطلاعاتی است نادرست و یا غیر دقیق که عمدتاً با اهداف کلاهبرداری و یا اهداف سوء سیاسی و یا حتی اهداف طنز و مطایبه منتشر می شوند. در حال حاضر این فرآیند می تواند ابعاد زندگی افراد به خصوص سلامت روانی افراد را تحت تاثیر قرار دهد. بررسی ها نشان می دهد که جستجوی اطلاعات COVID-19 در اینترنت از ۵۰ درصد به ۷۰ درصد در میان افراد با گروه های سنی متفاوت افزایش پیدا کرده است. علاوه بر این اطلاعات گمراه کننده در شرایط عالم گیری سلامت افراد را به خطر می اندازد. این اطلاعات نادرست و غیر دقیق در باره تمامی جنبه های بیماری نظیر منشا ویروس، عوامل بوجود آورنده، نحوه درمان آن و همچنین نحوه انتقال می باشد. لازم به ذکر است این امر باعث صدمه افراد جامعه شده و پایداری سیستم جهانی سلامت را با خطر مواجه می کند و مقابله با عالم گیری را دشوار می سازد. علاوه بر این، از پیامدهای دیگر اطلاعات گمراه کننده ایجاد شبه علم (Pseudoscience) و علم تقلبی (Fake science) است که عمدتاً بدلیل عدم کنترل مطالب و مفاهیم به اشتراک گذاشته شده، می تواند خطری جدی برای علم به شمار آید. نتایج بررسی دیگری نشان داده است در طول یک ماه سیصد وشصت یک میلیون ویدئو با واژه های "Covid-19" و یا "Covid19" و در حدود ۱۹۲۰۰ مقاله در Google Scholar از زمان شروع اپیدمی منتشر شده است. همچنین در ماه مارس تقریباً ۵۵۰ میلیون مطلب با واژه های coronavirus, corona virus, covid19, covid-19,covid_19 و یا pandemic به اشترک گذاشته شده است[۳،۴،۶].

چگونه مواجهه بیش از حد اطلاعاتی موجب نشر اطلاعات گمراه کننده می شود؟

دلیل عمده این امر افزایش دسترسی افراد به تلفن همراه، اینترنت و رسانه های اجتماعی به افزایش چمشگیری در تولید اطلاعات و راههای دست یابی به آن منجر شده است که این فرآیند باعث پیدایش مواجهه بیش از حد اطلاعاتی شده است. از طرف دیگر، با وجود عالم گیری یک ویروس حجم عظیمی از اطلاعات تولید شده در گوشه و کنار دنیا به اشتراک گذاشته می شود که فقط بخشی از این اطلاعات صحیح می باشد[۳].

چرا گسترش مواجهه بیش از حد اطلاعاتی موجب وخامت عالم گیری می شود؟

دلایل عمده وخامت شرایط عالم گیری زمانی که مواجهه بیش از حد اطلاعاتی رخ می دهد به شرح زیر است:

- مواجهه بیش از حد اطلاعاتی امکان دسترسی به منابع و مدارک قابل استناد را برای افراد جامعه، سیاستگذاران بهداشتی سخت

می نماید. این منابع شامل اپلیکشن ها، سازمان های علمی، تارگاه ها، بلاگ ها و افراد تاثیر گذار در شبکه های اجتماعی می شود.
- پیامدهای احساس نگرانی، افسردگی، خستگی و یا تخلیه احساسی در افراد جامعه به وجود می آید.
- فرآیند تصمیم گیری زمانی که تصمیم گیری های سریع مورد نیاز است ممکن است با مشکل مواجه شود و زمان کافی برای تجزیه و تحلیل مدارک و منابع به اشتراک گذاشته شده در مورد ویروس وجود ندارد.
- کنترلی بر محتوای آنچه منتشر میشود وجود ندارد. همچنین تقریباً کنترلی بر اقدامات و تصمیمات صورت گرفته وجود ندارد.
- همه افراد امکان نوشتن و انتشار هر چیزی را در تارگاه ها بخصوص در کانال های رسانه ای که شامل صفحه های شخصی و موسسه ای است را دارند[۳].

اقدامات ارائه شده توسط سازمان سلامت جهان در زمینه مواجهه با اطلاعات بیش از حد در مقابله با ویروس کرونا

- در اولین اقدام در مواجهه با این فرآیند، سازمان سلامت جهان در نظر دارد شبکه اطلاعات اپیدمی (The WHO Information Network for Epidemics) را برای دسترسی به موقع، دقیق و با فهم آسان فراهم نماید. همچنین این سازمان قصد دارد امکان دسترسی به منابع معتبر در باره رویدادها و شیوع بیماری ها (COVID-2019) را در اختیار تمامی افراد قرار دهد. این سازمان مشاوره آنلاین جهانی جهت مدیریت بیماری ویروس کرونا را راه اندازی کرده و برای مثال مجموعه ای از متخصصان بین رشته ای و بیش از ۱۳۷۵ وبینار را مدیریت کرده است. از نتایج آخرین گردهمایی آنلاین، ارائه ۵۰۰ ایده در زمینه مقابله با مواجهه بیش از حد اطلاعاتی بود.
- سازمان سلامت جهان همکاری و مشارکت هایی را جهت مقابله با مواجهه بیش از حد اطلاعاتی در مورد ویروس کرونا راه اندازی کرده است که شامل ایجاد منابع جهانی برای ارزیابی صحت و مدیریت اطلاعات، اندازه گیری و تجزیه و تحلیل این اطلاعات، ترکیب مستندات و مدارک و ترجمه دانش است.
- گروه مقابله با این اطلاعات در سازمان سلامت جهان با نام "mythbusters" شایعات منتشر شده در پیرامون این ویروس را مورد خطاب قرار داده و مصاحبه‌های زنده با افراد متخصص جهت شفاف سازی در تارگاه‌ها و کانال‌های اجتماعی قرار داده است.
- سازمان سلامت جهان همچنین با شرکت‌های اجتماعی نظیر Facebook, Google, Tencent, Baidu, Twitter, TicToc, Weibo و Pinterest در حال همکاری جهت مقابله با گسترش اینگونه اطلاعات می باشد.
- اقدام دیگر سازمان سلامت جهان استفاده از افراد یا شرکت های تاثیر گذار در Instagram و YouTube می باشد تا بدین وسیله بتواند پیام های این سازمان را به گوش افراد در سرتاسر دنیا با تمرکز بیشتر بر مناطق آسیایی برساند[۳].

نتیجه‌گیری

در مواجهه با بیماریهای همه گیر از جمله بیماری کوید-۱۹ حجم بسیار بالایی از اطلاعات پیرامون بیماری در اختیار عموم مردم قرار می گیرد که در بیشتر موارد صحت و سقم مطالب منتشر شده مورد تائید خبرگان این امر قرار نمی گیرد. این امر می تواند منجر به گسترش فهم نادرست از بیماری مورد نظر در افراد جامعه شده و جنبه های زندگی افراد را تحت الشعاع قرار دهد. بنابراین دولت ها بایستی با استفاده از دانش خبرگان این امر اطلاعات دقیق، معتبر و به موقع را فراهم و در اختیار عموم مردم قرار دهند تا بتوان بیماریهایی مثل کوید-۱۹ رابه شیوه صحیح و کارآمد مدیریت کرد.

منابع معتبر و مفید در مورد عالم گیری کرونا

سازمان سلامت جهان به منظور کنترل نشر اطلاعات گمراه کننده و کنترل مواجهه بیش از حد اطلاعاتی تارگاه های مورد تائید زیر را معرفی کرده است.

- COVID19 Digital Health Factsheets & Podcasts
- PAHO/WHO COVID-19 dedicated portal
- WHO COVID-19 dedicated portal
- COVID-19 guidance and the latest research in the Americas (PAHO/WHO)

سهم نویسندگان

پریسا مختاری حصاری: ترجمه منابع، نوشتن پیش نویس مقاله
بهناز معزی: پیشنهاد ایده و مشارکت در نوشتن مقاله
علی منتظری: پیگیری ایده، تهیه منابع و تهیه و تنظیم نهایی مقاله

تشکر و قدردانی

اغلب اطلاعات این مقاله ترجمه اسناد منتشر شده توسط سازمان سلامت جهان است که در منابع به انها اشاره شده است.

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1399.19.3.5.7]
[DOI: 10.29252/payesh.19.3.349]

منابع

1. World Health Organization. Coronavirus disease (COVID-2019) situation report-86. 15 April 2020
2. World Health Organization. Coronavirus disease (COVID-2019) situation report-128. 27 May 2020
3. Pan American Health Organization. Understanding infodemic and misinformation in the fight against COVID-19. Fact Sheet No. 5. June 2020
4. Montazeri A. Some ethical concerns related to the coronavirus disease 2019 (COVID-19). Medical Journal of Islamic Republic of Iran 2020;34:53
5. Zarocostas J. How to fight an infodemic. The Lancent 2020; 395: 676
6. Mian A, Khan S. Coronovirous: the spread of misinformation. BMC Medicine 2020; 18:89

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]
[DOR: 20.1001.1.16807626.1399.19.3.5.7]
[DOI: 10.29252/payesh.19.3.349]

[Downloaded from payeshjournal.ir on 2026-11-21]

[DOR: 20.1001.1.16807626.1399.19.3.5.7]

[DOI: 10.29252/payesh.19.3.349]

ABSTRACT

Infodemic, misinformation and the COVID-19

Parisa Mokhatri-Hesari[1], Behnaz Moezzi[2], Ali Montazeri[1*]

1. Health Metrics Research Center, Iranian Institute for Health Sciences Research, ACECR, Tehran, Iran
2. Faculty of Human and Social Sciences, Islamic Azad University and Research Branch, Tehran, Iran

Payesh 2020; 19 (3): 349 – 353
Accepted for publication: 8 June 2020
[EPub a head of print-10 June 2020]

In the information era, the coronavirous disease 2019 (COVID-19) outbreak has brought new challenges to the world. Infodemic is regarded as a serious problem for public health since it can affect peoples' life in many aspects, in particular peoples' mental health. This paper aimed to introduce the infodemic and misinformation concepts and discuss measures that introduced by the World Health Organization (WHO) to fight against the COVID-19 infodemic and misinformation.

Key Words: Infomdemic, Misinformation, COVID-19, Pandemic

[*] Corresponding author: Iranian Institute for Health Sciences Research, ACECR, Tehran, Iran
E-mail: montazeri@acecr.ac.ir